

A tularémia megelőzése a Nagy Honvédő Háború éveiben

(Zs. M. E. I. 1970. 47. No. 5. 23—26.)

A tularémiával a Nagy Honvédő Háború éveiben a katonai és a polgári egészségügyi szolgálat egyaránt találkozott. Már a háború első napjaitól a hadműveleti területen sok be nem takarított gabona maradt, ami elősegítette a rágcsálók tömeges elszaporodását. 1942 nyarán a Don körzetében, ahol nagy csapatösszevonások voltak, lépett fel a rágcsálók között epizootia, sőt egyes emberi megbetegedéseket is megfigyeltek.

Az orvosok kevéssé ismerték ezt a kórképet, ami megnehezítette a kóris-mézést. Könnyebben állították fel a kóris-mét a pestis-állomások orvosai. Nekik — alapfeladatuk mellett — meg kellett figyelniük területükön a rágcsálók elterjedését, továbbá ezek irtását is meg kellett szervezniük.

A csapatok egészségügyi szolgálata gyorsan elsajátította a tularémia megelőzésének módját. Tanulmányozták a megbetegedés járványtanát, patogenezisét és klinikumát. Az összegyűjtött tapasztalatok alapján a következő klinikai megjelenési formákat különítették el (G. P. Rudnev):

A) Fertőzés a bőrön és a kötőhártyán keresztül:	1. bubós,
2. fekélyes-bubós,
3. szemén jelentkező,
B) Fertőzés a szájon át:	4. anginás-bubós,
5. hasi (bél),
C) Fertőzés a légutakon keresztül:	6. tüdő (bronchitiszes és tüdőgyulladásos, torakális variánsok).

A járványok megjelenési formája szerint I. N. Majszkij a következő csoportosítást javasolja:

1. Vérszívó rovarok útján terjedő típus.
2. Vadász-típus (prémes állatok vadászatánál).
3. Vadász-élelmiszer típus (fogyasztásra szánt vadak vadászatánál).
4. Víz-típus.
 - a) patakok és más nyílt vízforrások fertőzésénél.
 - b) kútvíz útján.
5. Mezőgazdasági típus (cséplésnél).
6. Házi-típus (az előbihez hasonló jelleggel).
7. Fertőzött élelmiszer fogyasztásánál.
8. Ipari típus (élelmiszeripari üzemekben).
9. Lövészárkok (fedezék) típus (szoros kontaktus az elszaporodott vagy behurcolt rágcsálókkal, az általuk fertőzött élelmiszerek fogyasztása).
1. I. Elkina a terjedés útja szerinti felosztást tartja célszerűbbnek:
 1. Kontakt járványok (behatolás: bőr, nyálkahártyák).

2. Transzmisszív járványok (vérszívó rovarok útján).
3. Enterális járványok (víz és élelmiszer útján).
4. Légúti járványok.

Utóbbi felosztás pontosabb és célzottabb járványellenes intézkedéseket tesz lehetővé.

A csapatoknál jelentkező megbetegedések klinikai formája igen változatos volt és függött a terület adottságaitól, valamint a ruházattól is. Így a Don mentén 1942—43 telén 95,2%-ban a légúti (tüdő) forma dominált, míg a bubós megjelenést 4,8%-ban találtak. A fertőzés útja főként a fertőzött szalma porának belégzése volt. A nyári hónapokban a katonák segítettek a helyi lakoságnak a betakarítási munkákban. A megbetegedést ekkor elsősorban szúnyogok terjesztették, ezért igen gyakori volt a bubós forma. A ruházati különbségek miatt azonban a katonáknál a csípés leginkább a nyakon és az arcon (65,5%) történt, a polgáriaknál a lábszáron (80,3%). A bubók a megfelelő régiókban jelentkeztek.

A tularémia elleni küzdelemben nagy lépést jelentett a *N. A. Gajszkij* és *B. Ja. Elbert* által kidolgozott élő vakcina, amely front-körülmények között is teljesen alkalmasnak bizonyult. *B. Ja. Elbert* és munkatársai igazolták a percután vakcinálás lehetőségét is.

A védőoltások egymagukban azonban nem vezetnek a tularémia teljes felszámolásához, főleg a természetes gócban. Ebből a célból összetett rendszabályokat kell bevezetni. Először is széles körű tájékoztató, felvilágosító munkát kell végezni, a parancsnoki állomány és a politikai apparátus bevonásával. Nagy jelentősége van az egészségügyi szolgálat beosztottai megfelelő kiképzésének a diagnosztikai munka területén. (Gyakran grippének diagnosztizálták a tularémiát.) Szükséges laboratóriumi módszerek (agglutináció) és a tularin-bőrpróba beállítása is.

Nem kevésbé fontos a fertőző források felszámolása és a terjedés útjainak elvágása. Ide tartozik a rágcsálók és a terjesztésben résztvevő ízeltlábúak (szúnyogok, kullancsok) irtása. Kiterjedten alkalmaztak a fedezékek, földkunyhók bejáratánál egyszerű csapdákat: gödröket, amelyekbe vízzel telt edényt állítottak a fagymentes évszakokban.

Az élelmiszer- és takarmány-raktárakat télen vízzel megöntözött hósáncsal, nyáron csapdagödrökkel ellátott árokkal vették körül. Különösen nehéz volt a megfelelő minőségű ivóvízzel történő ellátás. A vizet forralással, vagy klór-készítményekkel fertőtlenítették.

Mіндеzen intézkedések eredményeként sikerült megakadályozni tularémia elterjedését a szovjet hadseregben.

Referálta: **Bíró György** dr. orvosalezredes